

Azonosító
jel:

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2009. május 4.

MAGYAR NYELV ÉS IRODALOM

EMELT SZINTŰ ÍRÁSBELI VIZSGA

2009. május 4. 8:00

Az írásbeli vizsga időtartama: 240 perc

Pótlapok száma	
Tisztázati	
Piszkozati	

OKTATÁSI ÉS KULTURÁLIS MINISZTERIUM

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Fontos tudnivalók

Ossza be a 240 percet úgy, hogy minden feladatra legyen elég ideje!

Alaposan olvassa el a feladatokat, kérdéseket, szempontokat.

Bátran fogalmazzon önálló véleményt, ahol azt kéri a feladat.

Írásait gondosan szerkessze, helyesírását ellenőrizze a szótárból, ha bizonytalan.

Jegyzeteket, vázlatot készíthet, de ügyeljen, hogy azok elváljanak a kész fogalmazásoktól. A szövegekbe is jegyzetelhet.

Eredményes munkát kívánunk!

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsor

Olvassa el figyelmesen az alábbi szöveget, majd válaszoljon a kérdésekre!

Babits Mihály: *Arany mint arisztokrata*

(Részlet)

[6]

Ha egyenként mind meg is lehetne magyarázni (realizmusból, történeti felfogásból, naivság örvéből) még akkor is, hogy ily tömegben előjöjjenek, kell egy mélyebb okának lennie. Hogy Arany éppen őket válassza: e büszke és erős Toldit, gőgös Etelét, Csabát: előkelő (eposzi) alakokat, reális, inkább regényszerű költemények hőseiül – de nemcsak –

Hogy Arany mindig ilyen alakokhoz vonzódjék más költeményeiben is – Zrínyiről írjon és Bánk bánról – és még fordításaiban is: Shakespeare-ből Hamletet válassza ki, a legnemesebb, legkényesebb, legarisztokratább alakok egyikét, melyet költő valaha is alkotott; és hogy Arisztophanészt fordítsa, aki sokban oly ellentét vele – Imre Sándor okul Arisztophanész erkölcsi tulajdonságaira utal – nos, a *Lovagok* és *Békák* szerzője, utalója a börgyárosnak, késett imádója az isteni Aiszkhülosznak, csak a legnagyobb arisztokraták közül való erkölcsileg – ah, elég különös egy demokrata, egy realista költő vonzódása e konzervatív fantasztához! Voltaképp azonban minden satíráírás arisztokratizmust szokott jelenteni – és a konzervativizmussal is összefügg (gondolatok csak utána!), és – Arany is satirikus!

De Arany nektek demokrata, népies reális, mert egy olyan korban lépett fel, mert olyanak fogadták, mert Petőfi barátja volt, mert leírta a pötyögőránccokat, mert magyar versekben írt, s Kósza Bandiknak keresztelte alakjait, mert – tudom is én miért; csak ha Arany demokrata népköltő: magyarázzátok meg gyermekeiket!

Tisztelt uraim, egy nagy vádam van ellenetek, az a vádam, hogy pápaszemetek van, és nem Röntgen-féle, azaz a legfőbb vádam, hogy a szerény köntös alatt nem sejtettétek meg az álruhás királyfit, és nem tudjátok, hogy a legelőkelőbb öltözködik néha a legegyszerűbben. A kor divatáról az egyén lelkére vontatok következtetést; a talaj tapadéka miatt sárból valónak néztétek őt, aki nemcsak nagy betűvel Arany; nem értitek, mit jelent az ő nyelvén: *sárarany!*

[7]

Eh, mit beszéljek tovább is hozzátok? – Türelmes hallgatóim, ne higgyenek ezeknek az uraknak: magukban látják ám ők is a nyilvánvaló tényeket és kérdést; részletmegjegyzéseket tettek is rá, de egészében nem merték föltalálni, mert úgy hitték, hogy ilyesmivel Arany modern-realista-költő-

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

méltóságán esnék csorba. Magukban talán úgy magyarázták a dolgot, hogy az öreg Arany itt egy kicsit engedett a sablonnak, szentimentális-ideális lett pillanatra, Kazinczy-maradvány ez benne, s homéroszias dormitálás¹, gyengéd meghátrálás a realizmus durvaságai elől – kikerül ez *Vojtina* szerzőjétől, – a szemérmes öregtől, – aki félt a piszoktól.

De mi csak nevetünk ezen a beszéden, ugye, rózsátváró hallgatóim? Mi tudjuk, hogy konvenciók gyávaaság nem szül oly hús- és vér-alakokat, mint Arany arisztokratái; mi látjuk, hogy ez az arisztokratizmus nem is mindig valami ideális, hanem félig nyers erő és erőszak, és csak félig érzékeny nemesség; mi, akik ismerjük poétánkat, nem tarjuk őt gyávának, szemérmesnek sem annyira tán, mint némely szemérmetlenek: ritkán és ellenkedve, de ecsetére veszi ő a legfeketébb emberi színeket – sok Arany-strófa, így a *Kertben* c. költemény különben remek utolsó strófája:

Közönyös a világ... az ember
önző, falékony húsdarab,
miképp a hernyó telhetetlen,
mindég *előre mász s – harap.*
S ha elsöpört egy ivadékot
ama vén kertész, a halál,
más kél megint, ha nem rosszabb, de
nem is jobb a tavalyinál –

drasztikus pesszimizmusa tekintetében Schopenhauerre, vagy Leopardira méltó volna; a *Bolond Istók* I. éneke a legsötétebb, legrettenetesebb emberi képek közé tartozik, melyet valaha is írtak, Zolát is beleértve; – Arany nemcsak tanácsul tudta adni, de maga is meg tudta nevezni „önnevén a gyermeket” – habár az emberi közönségességet éppen nem keresi, mint némely realisták; – s ahogy rajzolja, abban is arisztokrata: minő megvetéssel, minő közönnyel teszi ezt. Humoros fölénytel leg többször, mintha állatokról, alsóbbrendű lényekről beszélne. Nem is ő talán az egyetlen nagy költő, akinek emberei között vannak egészen alacsony rangúak is, akik a felsőbbekhez számítva mintha nem is emberek lennének; hogy mást ne mondjunk, Polónius vajon Hamlethez képest más-e, mint egy bogár? éppen hőscincér? akit – amelyet! – lelki furdalás nélkül eltiporhat a (különben oly kényes lelkiismeretű) *királyfi*. A költői igazságszolgáltatás azonos a természet igazságszolgáltatásával: Az erős, az előkelő győz, a gyenge, nemtelen letiportatik. A természet mindig arisztokrata és ellensége a bogaraknak. Ilyen bogarak – szúnyogok! – Aranynál a György szolgálai vagy akár az Este-beli apródok: szúnyogokat mért ne lehetne agyoncsapni? malomkőtenyerrel? Ilyen állatka Klárcsi kisasszony – veréb! vagy légy, mely Istók első szerelmének édes borába esett. Valóban legalább jobban állatok ezek Hamlettekhez, Toldikhoz,

¹ szunyókálás

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Piroskákhoz képest, mint hozzájuk a majmok, szúnyogok, verebek. S ez, ha nem is valótlan, mindenestre arisztokratikus vonás. Nem juthat-e még Nietzsche is eszünkbe: „Mi a majom az embernek? Nevetséges vagy fájdalmas szégyen. És ugyanez kell hogy legyen az ember – a felsőbb embernek.

Nevetséges vagy fájdalmas szégyen.”

(1904–1905)

1. A cikk szerzője kettős párbeszédet folytat. Nevezze meg a fiktív kommunikáció két címzettjét! Mi jellemzi őket Babits szerint?

- _____

- _____

4 pont	
--------	--

2. Foglalja össze, miben látják Arany jelentőségét a Babits által kárhoztatott értékelők! Négy szempontot említsen!

- _____
- _____
- _____
- _____

4 pont	
--------	--

3. Mivel magyarázható, milyen művészi törekvésekkel indokolható Babits szarkazmusa, kíméletlen iróniája? Válaszoljon 5-6 összefüggő mondatban, és hivatkozzon négy összetevőre!

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

8 pont	
--------	--

4. Milyen stilisztikai-retorikai és grammatikai eszközök biztosítják a szöveg expresszivitását? Hat sajátosságot említsen!

- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____

6 pont	
--------	--

5. Állítsa időrendi sorrendbe a szöveg által említett alkotókat: Zrínyi, Shakespeare, Arisztophanész, Aiszkülosz, Petőfi, Kazinczy, Homérosz, Zola! (Kezdje a legkorábban élt alkotóval!)

4 pont	
--------	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

6. Babits két filozófuson, Schopenhaueren és Nietzsche-n kívül – bár a neve nélkül – egy nagyhatású természettudós gondolataira is hivatkozik. Olvassa el a tudós alábbi megállapítását, majd oldja meg a feladatot!

„Mi sem könnyebb, mint elismerni a létért való egyetemes küzdelem igazságát. [...] Az életrevaló, az egészséges és szerencsés marad életben és szaporodik tovább.”

A természettudós neve: _____

A stílusirányzat, amelyre az idézett gondolatok hatottak: _____

A stílusirányzatnak a Babits-cikkben említett szerzője: _____

3 pont	
--------	--

7. A cikk szerzője szerint Aranyt azért is értékelik, mert „magyar versekben írt”. Vizsgálja meg a szövegben található költeményrészlet ritmikáját!

Verselési rendszer: _____

A ritmus megnevezése: _____

2 pont	
--------	--

8. Melyik Arany-műben szerepelnek a szövegben említett alakok?

- Etele: _____
- György szolgái: _____
- Apródok: _____
- Klárcsi kisasszony: _____
- Piroska: _____

5 pont	
--------	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

9. Állapítsa meg az aláhúzott kifejezés szófaját, majd adja meg a kifejezés másik lehetséges szófaját is! Nevezze meg a toldalékok fajtáit is!

– Imre Sándor okul Arisztophanész erkölcsi tulajdonságaira utal –

- A szövegbeli szófaj: _____
- A toldalék fajtája: _____

- Lehetséges másik szófaj: _____
- A toldalék fajtája: _____

4 pont	
--------	--

40 pont	
---------	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Egy mű értelmezése

Tóth Árpád költeménye egy természeti kép megjelenítésére és értelmezésére épül. Milyen stilisztikai és retorikai megoldásokkal érzékelteti a vers a természetélmény során átélt pillanat rendkívüli voltát?

Tóth Árpád: *Erdő*

Körül
Minden csendesen, eltelten örül.
A napsütés vidám,
S a forró, sárga ragyogásban
Minden vén tölgy egy víg, élő títán:
Emeli barna karját
Frissen az áldott égbe,
A szent, illatos, teli kékbe,
S rengeti fürtei zöld zivatarját.

Csend.
Kábult fülem hallani véli
A zengő, örök napot odafent,
Billió mérföldek étherén
Átszűrte, ajultfinom neszét:
Ó, csend beszéde, szent csillagbeszéd!

S körül
Minden csendesen, eltelten örül.
A tömzsi, lustán rezzenő hársak
Illatokkal kenik fénylő, pőre testük,
S lábujjhegyen állva karcsú jegenyék
Néznek át felettük,
Túl a hullámló, mély rengetegen,
Néznek, a merengés halk gyönyörétől
Reszketegen.

Jó így csendesen nézni a fákat,
Érezni a derűt, mely mindent áthat;
Titokban éltem is szépen tovább égett,
Mint számban a parázsló szivar,
S tünődésem is úgy leng, illatos füstje a
létnék,
Mint a napfényben a szivarfüst
Kedves, kék karikáival.

Oly jó így egyszer mélyen örülni,
Fáradt, szegény látásomat
Zöld pázsitkendőbe törülni,
Aztán lehunyni a szemem egy percre,
Míg az élet kis, nyomorú perce
Ezer évvé ringatja magát,
S kinyitni aztán
S nézni ezer évvel öregebben,
Túl szerelmeken, búkon, bölcsen, szebben
A nap örökké fiatal
Nagy, zengő aranycsillagát!

(1913)

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

15 pont	
---------	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

		Maximális pontszám	Elért pontszám
I. Nyelvi–irodalmi műveltségi feladatsor		40	
II. Szövegalkotási feladatok	Egy mű értelmezése	25	
	Érvelő szöveg	20	
	Gyakorlati szövegfajta	15	
Levonások	Helyesírási hibák	levonható: 15	
	Íráskép	levonható: 3	
Az írásbeli vizsgarész pontszáma		100	

javító tanár

Dátum:

		Elért pontszám	Programba beírt pontszám
I. Nyelvi– irodalmi műveltségi feladatsor			
II. Szövegalkotási feladatok	Egy mű értelmezése		
	Érvelő szöveg		
	Gyakorlati szövegfajta		
Levonások	Helyesírási hibák		
	Íráskép		

javító tanár

jegyző

Dátum:

Dátum: